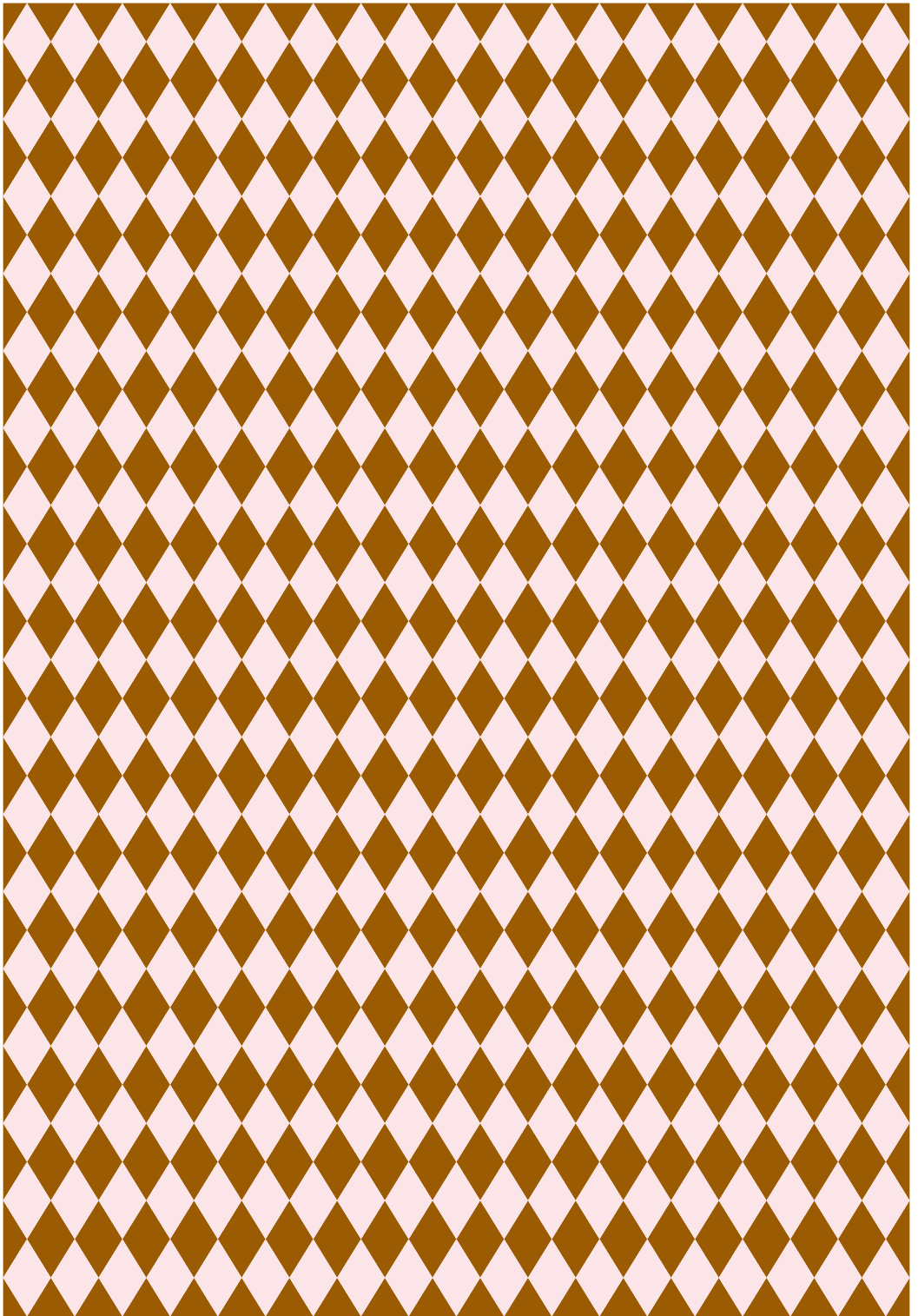

LUNDS UNIVERSITETS ETIKRÅD | SKRIFTSERIE NR 2 | 2019

Etiska aspekter på medförfattarskap

Är det alltid en bra idé att vara medförfattare till en artikel eller annan vetenskaplig publikation? I fråga om medförfattarskap finns en diskrepans mellan praxis och meriteringsnormer å ena sidan och etiska principer om god forskningssed å den andra. För meritering är det viktigt med många publikationer och ibland är tröskeln för vad som krävs för att vara med på författarlistan problematiskt låg. Ibland kan istället någon som har gjort ett signifikant bidrag uteslutas från författargruppen. Att vara medförfattare innebär också att man kan hållas ansvarig för att forskningen och publikationen lever upp till forskarsamhällets krav. Så när är det etiskt riktigt att vara medförfattare? Och vilka kan konsekvenserna bli av oörtlättat medförfattarskap?

Skriften är framtagen av Lunds universitets etikråd.

NÄR ÄR DET ETISKT RIKTIGT ATT VARA MEDFÖRFATTARE?

ALLEA (All European Academies) slår i sin European Code of Conduct for Research Integrity (2017) fast att "författarskapet i sig baseras på att betydande bidrag lämnats till utformningen av forskningens design, relevant datainsamling, analys eller tolkning av resultaten." (2.7)

De så kallade Vancouverreglerna (Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly work in Medical Journals av International Committee of Medical Journal Editors, 2018), numera betraktade som forskningsetisk norm även utanför det medicinska området, är än mer krävande och rekommenderar fyra kriterier för författarskap som alla ska vara uppfyllda:

1. Substantiella bidrag till ide och design, insamling av data eller analys och tolkning av data;
2. att man skrivit första artikelutkastet eller kritiskt reviderat det med avseende på viktigt intellektuellt innehåll;
3. ett slutgiltigt godkännande av den version som är avsedd för publicering; och
4. personen ska kunna hållas ansvarig för alla aspekter av artikeln, genom att garantera att frågor gällande korrektheten undersöks på ett lämpligt sätt och löses.

Utöver ett eget substantiellt bidrag ska man alltså ha bidragit till skrivandet, godkänt den version av publikationen som ska publiceras och vara beredd att ta ansvar, och då inte bara för sitt eget bidrag. Riktlinjerna tillägger att en medförfattare ska veta vilka andra författare som står för studiens olika delar och ha förtroende för att de andra författarnas bidrag är vederhäftiga.

Om man har bidragit till arbetet men inte så mycket att man lever upp till kraven på medförfattarskap ska man istället få ett erkännande genom att till exempel tackas i en not. Det är hela författargruppens ansvar att se till att bara de som lever upp till dessa krav står som medförfattare. Lika viktigt är att alla som lever upp till dessa krav inkluderas som författare; man får alltså inte utesluta någon som har gjort en medförfattares insats.

Lunds universitets etikråd ställer sig bakom Vancouverreglerna för författarskap och rekommenderar alla till Lunds universitet affilierade forskare, oavsett vetenskapsområde, att följa dessa.

ANSVARSRÅGÅN

Ansvarsfrågan kan delas upp i två delar: ansvar för medförfattarskapet i sig och ansvar för innehållet i forskningen och publikationen som man är medförfattare till.

ANSVAR FÖR MEDFÖRFATTARSKAPET I SIG:

Som medförfattare på en publikation ska alltså alla de stå som har bidragit i tillräcklig utsträckning enligt kriterierna ovan och inga andra. Detta innebär två saker (se t.ex. Vetenskapsrådet 2017, s. 56f. och ALLEA 3.1):

Att stå som medförfattare på en publikation som man inte har bidragit till i tillräcklig omfattning enligt kriterierna ovan – oerättigt hävdande av författarskap – är i sig en avvikelse från god forskningssed.

Att hindra någon från att vara medförfattare på en publikation som personen har bidragit till i tillräcklig omfattning är också en avvikelse från god forskningssed.

ANSVAR FÖR INNEHÅLLET:

Författaransvaret får en konkret tillämpning i fall där misstanke om oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed uppstår. I Lag om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning definieras "oredlighet i forskning" som "fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning." (Lag. 2019/504). Även andra avvikelser från god forskningssed kan leda till disciplinåtgärder.

Enligt ALLEA:s riktlinjer gäller att "Alla författare har fullt ansvar för publikationens innehåll om inte annat anges." (2017, 2.7) Även Vancouverreglerna betonar att en medförfattare har ansvar för sitt eget bidrag men även för den vetenskapliga integriteten i andra medförfattares bidrag. Vetenskapsrådet framhåller i sin skrift God forskningssed (2017) att man som författare är ansvarig inte bara för manuskriptets och textens kvalitet utan för "allt som rör själva projektet – tillvägagångssättet, tillförlitligheten i resultatet osv." (s. 55)

Detta innebär alltså att man som medförfattare kan hållas ansvarig för oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed i publikationen eller i den forskning som publikationen rapporterar om, även i de delar som andra medförfattare har bidragit med.

Om man har god grund för att lita på sina medförfattare är det inget problem att stå som kollektivt ansvarig, vilket alltså är det som gäller om inget annat anges. Om man

inte anser sig ha grund för att lita på de andra medverkande forskarnas vetenskapliga integritet ska man inte vara medförfattare.

Även då man litar på de andra författarna kan det vara svårt att överblicka vad de andra har bidragit med, till exempel i stora författargrupper, i flervetenskapliga samarbeten där man inte har kompetens inom andra författares expertområden eller där delar av forskningen är belagd med sekretess. Då finns det anledning att i publikationen tydligt ange vem som är ansvarig för vilka delar. Det kollektiva ansvaret kan alltså brytas genom en explicit ansvarsfördelning. Många tidskrifter tillåter det eller till och med efterfrågar det. Dock måste minst en av författarna ha ett övergripande ansvar för helheten.

Lunds universitets etikråd framhåller att medförfattarskap till en vetenskaplig publikation medför ansvar

- för att det egna vetenskapliga bidraget till en publikation är tillräckligt enligt Vancouver-reglerna för författarskap och
- för att var och en som tillfredsställer dessa principer för författarskap ges möjlighet att inkluderas som medförfattare till publikationen och
- för eventuell oredlighet i forskning eller andra avvikelser från god forskningssed i publikationen eller den forskning som rapporteras i publikationen. Detta ansvar faller kollektivt på alla medförfattare om inte annat anges i publikationen. Minst en av författarna ska ha ett övergripande ansvar för helheten.

TESTA DIG!

Är det etiskt korrekt av dig att vara medförfattare till publikation X?

Gör etikrådets medförfartartest på nästa sida!

REFERENSER

All European Academies (ALLEA) European Code of Conduct for Research Integrity, 2017. Tillgänglig: <https://www.allea.org/publications/joint-publications/european-code-conduct-research-integrity/> [hämtad 190515]

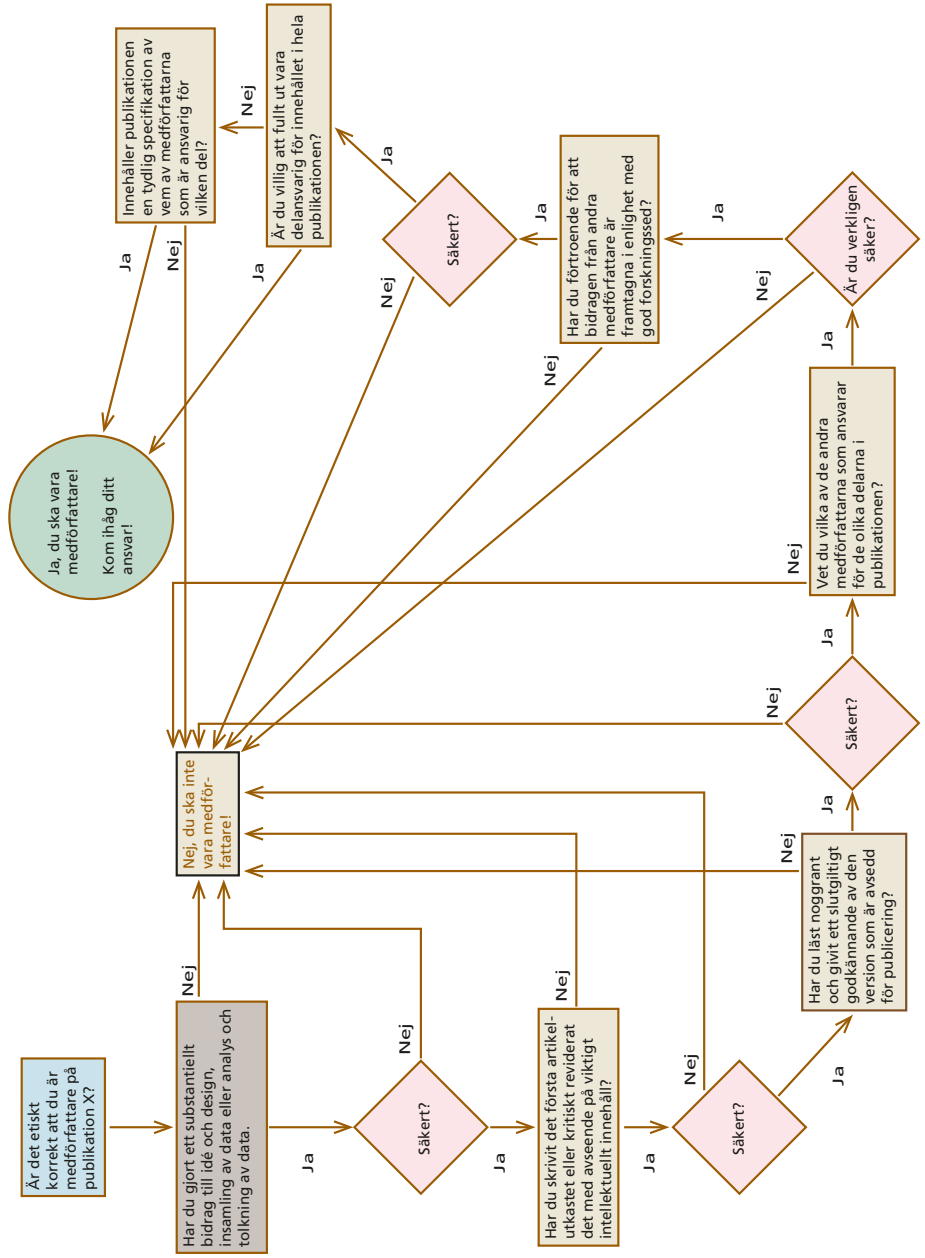
International Committee of Medical Journal Editors. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly work in Medical Journals, 2018. Tillgänglig: <http://www.icmje.org/recommendations/> [hämtad 190515]

Lunds universitet. Föreskrifter om handläggning av ärenden vid misstänkt avvikelse från god forskningssed vid Lunds universitet, 2019 [ännu ej fastställda]

Lag (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2019504-om-ansvar-for-god-forskningssed_sfs-2019-504/ [hämtad 191105]

Vetenskapsrådet. God forskningssed, 2017. Tillgänglig: <https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/vi-analyserar-och-utvarderar/alla-publikationer/publikationer/2017-08-29-god-forskningssed.html> [hämtad 190515]

Medförfattartest

Lunds universitets etikråd

Rådet arbetar för att öka förståelsen för vikten av ett etiskt förhållnings-sätt i Lunds universitets verksamheter, stimulera till diskussion och debatt i etiska frågor samt främja kunskapsutveckling inom det etiska området.

Etikrådet är rådgivande till rektor och rektors ledningsråd i etikfrågor.

Bo Åhrén

vicerektor, ordförande

Fredrik Andersson

dekan, Ekonomihögskolan

Ann-Katrin Bäcklund

föreståndare, Pufendorf institutet

Anders Ekbohm

seniorprofessor, Karolinska institutet

Ulf Ellervik

professor, Kemiska institutionen

Torun Forslid

rektorsråd, universitetsledningen

Johanna Gustavsson Lundberg

universitetslektor, Centrum för teologi och religionsvetenskap

Lena Halldenius

professor, Historiska institutionen

Mats Johansson

docent, Institutionen för kliniska vetenskaper

Titti Mattsson

professor, Juridiska institutionen

Anna Meeuwisse

professor, Socialhögskolan

Björn Petersson

docent, Filosofiska institutionen

Johanna Henriksson

Lunds universitets studentkärer

Alexander Nymark

Lunds universitets studentkärer

Kontaktperson:

Magnus Gudmundsson, magnus.gudmundsson@rektor.lu.se

LUNDS
UNIVERSITET

www.etikradet.blogg.lu.se

LUNDS UNIVERSITET

Box 117

221 00 Lund

Tel 046-222 00 00

www.lu.se